

เยือน 'จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม' เปิดตำนานมรดกศิลปวัฒนธรรม แกะรอยภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

ท่ามกลางท้องทุ่งสีเขียวข่ม ต้นข้าวที่กำลังออกรวงปลิวไสว ลูไปกับสายลมในบริเวณพื้นที่เชิงเขาพญาปราบ อ.ปรางค์ชัย จ.นครราชสีมา อันเป็นที่ตั้งของ "จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม" นอกเหนือจากความงดงามแห่งธรรมชาติ ผลิตผลทางการเกษตร และแหล่งปลูกหมอนเลี้ยงไหมที่ขึ้นชื่อแล้ว ภายในพื้นที่แห่งนี้ยังได้รวบรวม "หมู่บ้านอีสาน" และ "สถาปัตยกรรมไทยอีสานโบราณ" ที่สะท้อนเรื่องราวแห่งวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและภูมิปัญญาด้านการออกแบบของชาวไทยอีสานดั้งเดิม ซึ่งถือเป็นมรดกที่สะท้อนอัตลักษณ์แห่ง "อีสานพื้นถิ่น" อย่างแท้จริง ที่พร้อมเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา และร่วมตามรอยรากเหง้าทางความคิดในการผสมผสานความลงตัวระหว่างธรรมชาติและภูมิสถาปัตยกรรมที่หาชมได้ยากในเมืองไทย

เมื่อเร็วๆ นี้ นางสุดิมา คำสุวรรณ ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์ จิม ทอมป์สัน และ อาจารย์พหลไชย เปรมใจ สถาปนิกหมู่บ้านอีสาน จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ร่วมกัน งามาริการสถาปนิกอีสาน ร่วมถ่ายทอดรากเหง้าแห่งศิลปวัฒนธรรมอีสานผ่านเรื่องราวแห่งสถาปัตยกรรมดั้งเดิมในกิจกรรมเสวนาครั้งพิเศษ "สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน อีสานพื้นถิ่น" ที่ได้รวบรวมเหล่าวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและสังคมอีสานมาร่วมกันแลกเปลี่ยนมุมมองในทกมิติเกี่ยวกับที่มาของ "หมู่บ้านอีสาน" และ "อีสาน" ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการสะท้อนอัตลักษณ์แห่งการออกแบบ สู่หนทางการเป็นมรดกอันทรงคุณค่าของสังคมไทย พร้อมนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลาการในภาคอีสาน ตลอดจนมุมมองทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่ามิให้สูญหายไปตามกาลเวลา

เมื่อพูดถึง "อีสานโคราช" รศ.กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์ อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ได้บอกเล่าถึงลักษณะอัน

บ้านเมือง

Baan Muang
Circulation: 430,000
Ad Rate: 750

Section: กีฬา/การศึกษา-วัฒนธรรม

วันที่: พุธที่ 27 ตุลาคม 2554

ปีที่: 10

ฉบับที่: 2889

Col.Inch: 163.92 Ad Value: 122,940

หน้า: 13 (ล่างขวา)

PRValue (x3): 368,820

ศิลปิน: ชาว-ดำ

หัวข้อข่าว: เยือนจิม ทอมป์สัน ฟาร์ม เปิดตำนานมรดกศิลปวัฒนธรรม แกะรอยภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม...

โดดเด่นให้ฟังว่า “เขื่อนในรูปแบบนี้จะเป็นเขื่อนไม่ขึ้นเดียว ยกพื้นสูง ได้ดูแลหลังคาจั่วทรงสูง เสาและคานจะเป็นเสากลม การก่อสร้างเน้นความเรียบง่าย องค์ประกอบของเขื่อนจะเป็นชิ้นส่วนแบบถอดประกอบได้ ผ่านการเจาะ บาก ผ่า คั่น ตัดแต่งให้สวยงาม แล้วยกขึ้นประกอบเป็นตัวเขื่อนโดยใช้ลิ้ม สลัก เคียว องค์ประกอบของเขื่อนส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันเว้นแต่ฝาและหน้าจั่วที่จะมีรายละเอียด

ละเอียดแตกต่างกันออกไปตามความประณีตของฝีมือช่าง และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเขื่อนโคราช คือ “ฝาปริกหรือซุงตา” ซึ่งแสดงถึงความชาญฉลาดในการนำ “ต้นปริก” ที่อยู่ใบบึงน้ำที่สะอาดมาประกอบเป็นฝาเขื่อนที่มีความทนทานนานนับร้อยปี นอกจากนี้ สถาปัตยกรรมเขื่อนโคราชยังสามารถบอกเล่าถึงเรื่องราวความเป็นอยู่ของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมเกษตรที่มีการทำนา ทำไร่ ทำสวน และเขื่อนโคราชยังสามารถบ่งบอกอาชีพของเจ้าของเขื่อนเพียงแค่มองจากใต้เขื่อนเขื่อนที่ทำหน้าเสมือนหนึ่งโรงเอกราชสังข์จะมีข้าวของวางอยู่แตกต่างกัน อาทิ ที่หอผ้า ก็หอเสื้อ อุปกรณ์ปั้นหม้อ มีดจักตอก จอบ เสียม ฯลฯ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ที่สามารถสร้างมุมมองในการออกแบบที่ผสานรวมเข้ากับมิติทางสังคมได้เป็นอย่างดี

สำหรับเรื่องราวของ “เขื่อนอีสาน” อีกหนึ่งสถาปัตยกรรมที่มีความน่าสนใจ จากมุมมองของ ผศ.ทรงยศ วีระทวีมาศ คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้พูดถึงภาพรวมและความแตกต่างของเขื่อนให้ฟังว่า “เขื่อนอีสาน เป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะกลุ่มไท-ลาว ประกอบด้วย ผู้ไท หรืออุไทย ย้อ แสก กะเลิง โส้ ฯลฯ ที่ได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งเป็นชุมชนในพื้นที่ภาคอีสานของไทย ลักษณะของเขื่อนจะมีทั้งในรูปแบบของเขื่อนแผ่หรือเขื่อนจั่วคู่ ประกอบด้วย ส่วนของเขื่อนใหญ่และเขื่อนฝั่ง ที่เน้นความสำคัญของการใช้พื้นที่โล่งใต้หลังคาบริเวณที่เชื่อมต่อกัน ถือเป็นเขื่อนที่มีอายุเก่าแก่ที่สุด เขื่อนจั่วเดี่ยวหรือเขื่อนนก เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดใภาคอีสานเป็นเขื่อน 3 เสา มีจั่วเดี่ยวคลุมส่วน

เขื่อนใหญ่ ด้านหน้าเขื่อนต่อระเบียงออกมา โดยระเบียงจะวางขนานตลอดแนวยาวของเขื่อนใหญ่ ส่วนใหญ่จะเปิดโล่งและมีหลังคาต่อจากจั่วเขื่อนใหญ่มาคลุมส่วนระเบียง ถัดจากระเบียงออกมาจะเป็นชานแดดไปสุดต่อกับชานพื้นที่เป็นชานเชื่อมต่อกับครัวไฟ เขื่อนจั่วครว จะมีทั้งในรูปแบบของ “เขื่อนหัวไป” เขื่อนใหญ่มี 3 ห้อง และต่อแยกออกมา 2 ห้อง “เขื่อนหย่า” เขื่อนที่สร้างขึ้นมาง่าย มีเพียง 2 ห้องเสาเป็นเขื่อนที่เริ่มมีการขยายครัว ในกรณีที่เจ้าของเพิ่งแต่งงาน “กระต๊อบ ทุบ หรือทุบต่อเสา” เป็นเขื่อนจั่วครวที่ปลูกสร้างขึ้นในกรณีที่ครอบครัวหรือเดิมเพื่อปลูกใหม่หรือเป็นที่อาศัยของครอบครัวจากจนผู้อพยพมาจากที่อื่น เป็นต้น

ต่อเนื่องด้วยเรื่องราวของ “ศาลาการ” ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คน กับการบรรยายของ ดร.ตึก แสหนบุญ อาจารย์คณะศิลปะประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เปิดเผยว่า “ศาลาการ” คือ อาคารที่ใช้ในการศาสนา เช่น “ลิ้ม” หรือโบสถ์ และ “หอแจก” หรือศาลาการเปรียญ โดยแนวทางการออกแบบศาลาการในภาคอีสาน จะสะท้อนคติความเชื่อการเคารพในศาสนา ผ่างด้วยความเป็นรากเหง้าแห่งวิถีของคนอีสานผสมผสานเข้าไปในการออกแบบ ดังนั้นการออกแบบศาลาการจึงเน้นความเรียบง่าย พอเหมาะพอดี ดูพองามเน้นความหลากหลายด้านรูปแบบของความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นอิสระ ในอีกมุมหนึ่งจะสะท้อนถึงความสมถะพอเพียงอ่อนน้อมถ่อมตนต่อบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงความสนุกสนานที่ถ่ายทอดผ่านรูปปั้นและภาพวาด

ทางด้าน ผศ.ดร.สมชาย นิลอาทิ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เปิดเผยถึงเรื่องราว “คติความเชื่อในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน” ให้ฟังว่า การสร้างเขื่อนหรือสถาปัตยกรรมต่างๆ ของชาวอีสาน สามารถบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ทางด้านต่างๆ อาทิ ความสัมพันธ์ทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ทั้งในรูปแบบของครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวรวม ที่จะมีการสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ทางด้านความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ ที่มีต่อการสร้างหรือปลูกเรือน ซึ่งจะเชื่อห้ามต่างๆ ตั้งแต่การเลือกไม้มาปลูกเรือน ไปจนถึงโครงสร้างหลักของเรือน ความเชื่อในการหาฤกษ์ยามปลูกเรือน ซึ่งต้องกำหนด “เดือนและวัน” ที่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งการหาพื้นที่ปลูกเรือนที่จะต้องหลีกเลี่ยงการปลูกเรือนคร่อมโพน คร่อมน้ำ คร่อมคูหา หรือคร่อมทางผีเที่ยว ซึ่งชาวอีสานเชื่อว่าน่าจะถึงอับมงคลมากให้กับผู้อยู่อาศัยในเขื่อนนั้นๆ รวมถึงความเชื่อในการอยู่อาศัยในเรือน เช่น ความเชื่อเรื่องผีหรือความเชื่อเกี่ยวกับห้องเปิง (ห้องพระ) ที่จะห้ามลูกเขยหรือลูกสะใภ้ขึ้นไปโดยเด็ดขาด หรือแม้แต่ข้อห้ามที่ลูกหลานห้าห้องเปิง ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันให้รู้จักในสิ่งที่ควรไม่ควร ซึ่งจะมีผลต่อการทำมาหากินของครอบครัวและแสดงออกถึงความยากง่ายต่อกัน เป็นต้น

ปิดท้ายด้วยเรื่องราวและที่มาของการก่อตั้งหมู่บ้านอีสาน โดย อาจารย์พลไชย เปรมใจ สถาปนิกหมู่บ้านอีสาน จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ที่ได้บอกเล่าถึงแนวคิดการก่อสร้างให้ฟังว่า หมู่บ้านอีสานเริ่มก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2550 ในพื้นที่ที่เรียกว่า ISAN SPIRIT ซึ่งเป็น 1 ในพื้นที่ 7 ส่วนของจิม ทอมป์สัน ฟาร์ม โดยจุดมุ่งหมายสำคัญในการก่อสร้างพื้นที่นี้ คือความต้องการที่จะรวบรวมสถาปัตยกรรมอีสานที่หาได้ยาก เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้เกิดสำนึกในคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมอันเก่าแก่และงดงาม ปัจจุบันจิม ทอมป์สัน ฟาร์ม มีเขื่อนอีสานและเขื่อนโคราชรวม 14 หลัง ศาลาการจำนวน 2 หลัง รวมถึงสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ บนพื้นที่กว่า 50 ไร่

นอกจากนี้ยังได้มีกิจกรรมนำชม “หมู่บ้านอีสาน ณ จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม” สัมผัสความงดงามของ “เขื่อนโบราณ” หลากรูปแบบ อาทิ กลุ่มเขื่อนโคราช ประกอบด้วย เขื่อนนางเฒ่าที่มีอายุเก่าแก่กว่า 200 ปี เขื่อนนางเอ๋ย-เขื่อนโคราชที่ได้รับอิทธิพลของช่างชาวอีสานชนานแท้โดดเด่นด้วยเสี้ยนหรือแกะซึ่งเป็นยังข้าวทำจากไม้ไผ่สาน เขื่อนนางแดงอ่อนอายุกว่า

บ้านเมือง

Baan Muang
Circulation: 430,000
Ad Rate: 750

Section: กีฬา/การศึกษา-วัฒนธรรม

วันที่: พุธที่ 27 ตุลาคม 2554

ปีที่: 10

ฉบับที่: 2889

หน้า: 13(ล่างขวา)

Col.Inch: 163.92 Ad Value: 122,940

PRValue (x3): 368,820

คลิป: ชาว-ดำ

หัวข้อข่าว: เยือนจิม ทอมป์สัน ฟาร์ม เปิดตำนานมรดกศิลปวัฒนธรรม แะรอยภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม...

150 ปี มีจุดเด่นที่บ้านซึ่งเป็นฝาปรี้อ ที่คงสภาพสมบูรณ์มากที่สุด เยือน นายเซม-เอียนแปดอายุกว่า 100 ปี ที่ประยุกต์ขึ้นมากตามสภาพสังคม เยือน นางสาวห่วย-เอียนสามจิวที่เชื่อมติดกันคล้ายเอียนแปด

เอียนนางอ้อยใจ-เอียนโคราชที่ผสมผสานการออกแบบกับรูปทรงของเอียน อีสาน ต่อเนื่องด้วย กลุ่มเอียนอีสาน อาทิ เอียนภูไท ที่จำลองจากเอียนเหย้า ของชาวภูไท ที่สะท้อนภูมิปัญญาในการใช้วัสดุและแบ่งพื้นที่ตามประโยชน์ใช้สอย อย่างงดงาม เอียนเครื่องผูก โดดเด่นด้วยหลังคามุงแฝก และใช้เวลาในการ ก่อสร้างเพียง 3 วัน รวมถึงการก่อสร้าง เอียนแกย เอียนโข่ง และเอียนแปด รวมถึงศาลนาคารอีสาน อย่าง หอแจก หรือที่ภาคกลางเรียกว่า “ศาลา การเปรียญ” ที่สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง และไฮไลท์สำคัญกับการก่อสร้าง “ลิมอีสาน กลางน้ำ” หรือโบสถ์ของวัดในภาคอีสานที่สร้างจากไม้ทั้งหลังและหาชมได้ยากยิ่ง ในเมืองไทย รวมไปถึงสิ่งก่อสร้างอื่นๆ อาทิ กระโจมกลางนาที่เป็นกระโจม ไม้ไผ่เครื่องผูกทั้งหลัง ศาลปูตา เอียนแถว และคอกเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

เสวนา “สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน อีสานพื้นถิ่น” และการเปิดพื้นที่ “หมู่บ้านอีสาน ณ จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม” ให้เข้าชมในครั้งนี้จะเหมือน หนึ่งจุดเริ่มต้นสำคัญที่จุดประกายให้คนไทยได้เรียนรู้ถึงรากเหง้าแห่งศิลป วัฒนธรรมอีสาน และเป็นหนึ่งในการสร้างหนทางความยั่งยืนให้กับมรดก ทางสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าที่สะท้อนเอกลักษณ์และอัตลักษณ์แห่ง “อีสานพื้นถิ่น” ให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต